

افغانستان آزاد – آزاد افغانستان

AA-AA

چو کشور نباشد تن من مباد بدین بوم و بر زنده یک تن مباد
همه سر به سر تن به کشتن دهیم از آن به که کشور به دشمن دهیم

www.afgazad.com

afgazad@gmail.com

Ideological

مسائل ایدئولوژیک

تتبع و نگارش : الحاج داکر امین الدین « سعیدی- سعید افغانی»

۲۵ اگست ۲۰۱۶

تفسیر احمد- ۲۰

ترجمه و تفسیر سورة القدر- ۱

سورة قدر در « مکه » نازل شده و دارای ۵ آیت است

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ (۱) وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ (۲) لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ (۳) تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ (۴) سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ (۵)

ترجمه موجز:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

به نام الله بخشنده مهربان

«إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ» (۱) همانا ما آن (= قرآن) را در شب قدر نازل کردیم،

«وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ» (۲) و تو چه فهمیدی که چیست شب قدر،

«لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ» (۳) شب قدر بهتر است از هزار ماه،

«تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ» (۴) فرود می آیند فرشتگان و روح (جبرئیل) در آن (شب) به

دستور پروردگارش برای (انجام) هر کاری نازل می شوند .

«سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ» (۵) امان است، آن شب تا طلوع صبح است.

معلومات موجز :

نام این سوره «القدر» است ، که از اولین آیت این سوره گرفته شده است. سوره قدر مکی بوده و دارای (۱) رکوع ،

(۵) پنج آیت، (۳۱) سی و یک کلمه، (۱۱۵) یکصد و پانزده حرف و (۴۹) چهل و نه نقطه است.

موضوع اصلی بحث در این سوره همان بیان عظمت قرآن عظیم الشأن است، جلال و عظمت قرآن کریم به پیمانہ ایست

که شب نزول آن را «شب قدر» مسمی نموده اند. شب ارزش، نه شب با ارزش، شبی که خود ارزش است و معیاری برای ارزش ها، بهتر از هزار شب، بهتر از عمر یک انسان، شب سرنوشت ساز، سرنوشت و مقدرات ملت ها را این شب رقم می زند. هرکی پاس این شب را داشت و به نعمت عظیم الهی که در این شب شامل حالش شده وقعی گذاشت و برداشت و نگهداشت و شکرش را به جای آورد، به عزت و عظمت رسید. هرکی به عظمت این «شب قدر» اعتناء نکرد، نعمتی را که این شب قدر ظرف آن بود، نشناخت و وقعی به آن نگذاشت و پاسش را نداشت، ذلیل و به عذاب الهی مواجه می گردد.

فضیلت سوره قدر:

محتوا و فضیلت سوره قدر طوری که از نام این سوره معلوم و هویدا است در قدم نخست به بیان نزول قرآن عظیم الشان در شب قدر می پردازد، و سپس در بیان اهمیت شب قدر و برکات و آثار آن توضیحات را ارائه می دارد. نزول قرآن عظیم الشان، در شب قدر همان شبی که مقدرات و سرنوشت انسانها در تمام سال در آن شب تعیین می شود دلیل دیگری بر سرنوشت ساز بودن این کتاب بزرگ آسمانی است.

فضیلت شب قدر:

«شب قدر» شبی است که در آن قرآن بر پیامبر عظیم الشان اسلام نازل شده است و فضیلت عبادت در این شب از تمام شبها بیشتر است. در این شب مقدرات یک سال انسان معین می گردد. از با فضیلت ترین اعمال در چنین شبی «احیاء» می باشد که به معنای پاس داشتن یک شب تا صبح است. پس جا دارد که در چنین شبی انسان از اعمال زشت خود استغفار نماید چرا که شب توبه است و خداوند در آن بندگان را مورد اکرام خاص خود قرار می دهد. لسان الغیب سروده است.

پیام های این سوره:

- شب قدر، شب سلامت فکر و روح انسان و تعالی به سوی خداوند سلام است. «سلام هی حتی مطلع الفجر»
- شب قدر، شب رحمت است و می توان با توبه، الطاف پروردگار را به خود جلب کرد. «سلام هی حتی مطلع الفجر»
- تقدیر امور از سوی الله متعال، بر اساس سعادت بشر است، مگر آن که او خود جز این خواهد. «سلام هی حتی مطلع الفجر».

تفسیر سوره قدر:

«إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ» ما قرآن را در شب ذی قیمت و با ارزش «لیلة القدر» فرو فرستاده ایم .
«أَنْزَلْنَاهُ»: ضمیر (ه) در « أَنْزَلْنَاهُ » به فهم اکثریت از مفسران به قرآن بر می گردد . و اشاره به آغاز نزول قرآن است. ذکر ضمیر به جای اسم ظاهر، به خاطر شهرت و جلالت فوق العاده قرآن ، و جایگزین بودن آن در همه اذهان است.

خداوند، امور عالم را از طریق فرشتگان و با واسطه آنان به انجام می رساند. لذا در بسیاری از آیات قرآن، فعلها و ضمیرهای مربوط به خداوند به صورت جمع آمده است. چنان که در آغاز این سوره می فرماید: «إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ» ما قرآن را نازل کردیم.

بر اساس نظر و فهم تعداد کثیری از مفسران ، قرآن عظیم الشان دو بار نازل شده است. یک بار به صورت یک پارچه در شب قدر که این سوره به آن اشاره دارد و بار دیگر به صورت تدریجی در مدت بیست و سه سال دوره رسالت پیامبر. تعبیرات قرآن نیز درباره نزول این کتاب آسمانی دو گونه است. برخی با کلمه «انزلنا» از ریشه انزال به معنای نزول دفعی آمده و برخی دیگر با کلمه «نزلنا» از ریشه تنزیل به معنای نزول تدریجی آمده است.

معنای نزول:

اصل نزول به معنای فرود آمدن است، راغب اصفهانی در این مورد می فرماید: «النَّزُولُ فِي الْأَصْلِ: هُوَ انْحِطَاطُ مَنْ عَلَوْ» در باره باران آمده: «أَأَنْتُمْ أَنْزَلْتُمُوهُ مِنَ الْمَزْنِ أَمْ نَحْنُ الْمُنزِلُونَ» (سوره واقعه، ۶۹) (آیا شما آن را از ابر فرود آورده‌اید یا ما فرود آورندگانیم؟) همچنان می فرماید: «رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ ...» (سوره مائده، ۱۱۴). (خدایا به ما از آسمان مائده‌ای فرود آور «ومی فرماید: «وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ فِيهِ بَأْسٌ شَدِيدٌ وَمَنَافِعُ لِلنَّاسِ» (سوره حدید، ۲۵). و می فرماید: «وَأَنْزَلْنَا لَكُمْ مِنَ الْأَنْعَامِ ثَمَانِيَةَ أَزْوَاجٍ» (سوره زمر، ۶) و «... بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُؤَارِي سَوْآتِكُمْ ...» (سوره اعراف، ۲۶).

مفسر تفسیر «جلوه های از اسرار قرآن» می نویسد: «انزال و پائین آوردن قرآن هم به معنی فرستادن این پیام الهی از بالا به پائین است و هم پائین آوردن مستوای بلند کلام الهی به سطح فهم و درک انسان. یعنی پروردگار با عظمت ما مستوای کلام خود را به حدی پائین آورده که برای «انسان روی زمین» قابل فهم شود.»

«لَيْلَةُ الْقَدْرِ»: شب بزرگوار و ارزشمند، شب ارزشیابی و تعیین سرنوشت، این شب بزرگوار و ارزشمند است، چون قرآن کریم در آن نازل شده است و سراسر نور، رحمت، خیر، برکت، سلامت و سعادت از هر جهت است. «وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ» و چه چیزی آگاہت کرد که چیست شب قدر؟ یعنی تو چه می‌دانی که شب قدر کدام است؟ (و چه اندازه عظیم است؟)

«مَا أَدْرَاكَ؟» تو چه می‌دانی؟ تعبیر «مَا أَدْرَاكَ؟» برای ما مفهوم این موضوع را می رساند و برای ما واضح می سازد که ، زمان و عظمت دقیق این شب را حتی شخصی پیامبر صلی الله علیه وسلم هم نمی‌دانسته است ، چه رسد به دیگران!

«لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِّنْ أَلْفِ شَهْرٍ» شب «لَيْلَةُ الْقَدْرِ» از جمله شب های که از هزار ماه بهتر است. «أَلْفِ شَهْرٍ»: هزار ماه. قابل تذکر است که مراد «أَلْفِ شَهْرٍ» تکثیر است نه تعیین و تحدید.

در این که لیلۃ القدر از هزار ماه بهتر قرار داده شده. بدیهی است که در آن هزار ماه هر سال یک شب، لیلۃ القدر می باشد، پس این محاسبه به چه صورتی می باشد. ائمه تفسیر فرموده اند که مراد از هزار ماه، آن ماههائی هستند که در آنها این شب نباشد، لذا ایرادی نمی آید. (کذا ذکره ابن کثیر عن مجاهد) با توجه به اختلاف مطالع در ممالک و شهرهای مختلف، شب قدر مختلف می باشد و در آن هیچ گونه اشکالی نیست، زیرا به اعتبار هر کجا که شب قدر بیاید در شب همانجا برکات لیلۃ القدر حاصل می شوند. والله سبحانه و تعالی اعلم.

یادداشت:

هر کسی که در شب قدر نماز عشاء و صبح را به جماعت اداء کرد، او نیز ثواب آن شب را دریافت، و هر کس هرچه بیشتر عبادت کند به ثواب بیشتری نایل می گردد.

در صحیح مسلم به روایت حضرت عثمان آمده است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: هر کسی که نماز عشاء را با جماعت اداء کرد به ثواب قیام نیم شب نایل آمده است و اگر نماز صبح را با جماعت اداء نماید، پس ثواب عبادت شب بیداری همه شب را یافته است.

« تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ » فرشتگان و جبرئیل در آن شب با اذن پروردگارشان ، پیاپی (به کره زمین و به سوی پرستشگران الله (ج) و عبادت کنندگان شب زنده‌دارالله(ج)) می‌آیند برای هرگونه کاری (که بدان یزدان سبحان دستور داده باشد).

« تَنْزَلُ » : پیاپی نازل گردید. این فعل می‌تواند به معنی ماضی باشد (شیخ محمد عبده در تفسیر جزء عم) می‌فرماید: «الرُّوحُ»: جبرئیل . نزول فرشتگان و سردهسته ایشان جبرئیل به کره زمین ، جهت دعای خیر و طلب آمرزش برای کسانی است که شب زنده‌داری می‌نمایند و به عبادت می‌پردازند و از پروردگار با عظمت طلب مرحمت و مغفرت می‌کنند.

« تَنْزَلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ » مراد از روح، حضرت جبرئیل امین است. حضرت انس روایت نموده است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: هرگاه شب قدر بیاید، جبرئیل با جمع بزرگی از فرشتگان به زمین فرود می‌آیند، و برای همه بندگان خدا از مرد و زن که به نماز یا ذکرالله مشغول باشند، دعای رحمت می‌کنند. ابن کثیر در تفسیر « من کل امر » می‌نویسد: در اینجا حرف «من» به معنای «با» است. چنان که در «يَحْفَظُونَهُ مِنْ أَمْرِ اللَّهِ» (سوره رعد، ۱۱) «من» به معنای «با» به کار رفته است، یعنی فرشتگان تمام وقایع پیش آینده تقدیر در سال را با خود همراه گرفته به زمین فرود می‌آیند.

بعضی از مفسرین مانند مجاهد و غیره « من کل امر » را به « سلام » متعلق دانسته و آن را چنین معنی کرده اند که این شب از هر شر و آفت و چیزهای بد، سالم است. (ابن کثیر)

« سَلَامٌ هِيَ حَتَّى مَطْلَعِ الْفَجْرِ » آن شب ، شب سلامت و رحمت (و درود فرشتگان بر مؤمنان شب زنده‌دار) است تا طلوع صبح .

« سَلَامٌ »: سلام و درود. مراد درود فرشتگان بر مؤمنان است که طلب آمرزش و رحمت برای ایشان است .

سلامت:

یعنی طاعت و عبادت در آن، موجب سلامت و در امن و امان ماندن مؤمنان از هر چیز است. یا این که به معنای سالم، یعنی شبی است سالم و توأم با سلامت.

شیخ قرطبی در تفسیر خویش می‌نویسد: « سلام » در اصل عبارت «هی سلام» است. لفظ «هی» حذف شده است، یعنی این سلام و سلامتی است، و کاملاً خیر است، که نامی از شر در آن نیست. (قرطبی) و برخ دیگری از مفسرین گفته اند که تقدیر عبارت «سلام هو» است، و آن را صفت « کل امر» قرار داده اند، و معنایش این که این فرشتگان هر آن امری را برداشته می‌آیند که خیر و سلام باشد. (مظهری)

«هی حتی مطلع الفجر» یعنی این برکات لیلۃ القدر مختص قسمتی از شب نیست، بلکه از آغاز شب گرفته تا طلوع فجر ادامه خواهد داشت.

« مَطْلَعٌ » : طلوع . دمیدن . وقت طلوع . هنگام دمیدن. مصدر میمی یا اسم زمان است.

یادآوری : شب قدر در مناطق مختلف ، یکی است . چرا که شب همان سایه نیم کره زمین است که بر نیم کره دیگر می‌افتد، و این سایه همراه گردش زمین در حرکت است. يك دوره کامل آن در بیست و چهار ساعت انجام می‌پذیرد. این

مدت که تاریکی تمام نقاط زمین را به تدریج فرا می‌گیرد ، شب کامل کره زمین و شب قدر آن است که با اختلاف چند ساعت زودتر و دیرتر، مهمان مردمان گوشه و کنار سراسر زمین می‌شود.

شان نزول:

ابن ابی حاتم از مجاهد مرسلأ روایت نموده است که رسول الله صلی الله علیه وسلم وضعیت جهادگری از قوم بنی اسرائیل را ذکر فرمود که او تا هزار ماه پشت سر هم در جهاد مشغول ماند که هیچ گاه شمشیر های خویش را به زمین نمی گذاشت، مسلمانان با شنیدن آن در شگفت قرار گرفتند، بر این، سوره «قدر» نازل گردید و در این، عبادت یک شب این امت را بالاتر از عبادت تمام عمر آن مجاهدین قوم بنی اسرائیل یعنی هزار ماه قرار داد. ابن جریر به روایت مجاهد واقعه دیگری ذکر نموده است که عابدی در قوم بنی اسرائیل بود که همه شب در عبادت مشغول بود و به هنگام صبح به جهاد بیرون می رفت و به جهاد مشغول می شد و بدین شکل او هزار ماه در عبادت به سر برد، بر این، خداوند متعال سوره «قدر» را نازل فرمود، از این، نیز معلوم می گردد که شب قدر از خصوصیات امت محمدی است. (مظهری)

ابن کثیر این را قول امام مالک دانسته است و بعضی از شوافع آن را قول جمهور قرار داده اند، خطابی بر این، ادعای اجماع را دارد، اما بعضی محدثین در این باره اختلاف نظر دارند. (برای تفصیل مراجعه شود به تفسیر ابن کثیر).

شب قدر و نزول قرآن کریم:

الف: نزول قرآن کریم : یکی از خصوصیات و امتیازات شب قدر این است که قرآن عظیم الشان، کتاب هدایت و راهنمایی بشر و معجزه جاوید پیامبر بزرگوار اسلام محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم در این شب نازل شده است. که سه آیت از قرآن عظیم الشان این مطلب را مورد تأیید قرار داده است :

اول:

سوره « قدر » که می فرماید: «انا انزلناه فی لیلہ القدر»،

دوم :

آیت صد و هشتاد و پنج سوره «بقره»: «شهر رمضان الذی انزل فیہ القرآن».

وسوم:

(آیات ۳ و ۴ سوره دخان) که میفرماید: «إنا أنزلناه فی لیلۃ مبارکة إنا كنا منذرین فیها یفرق کل امر حکیم » (سوره دخان آیات ۳ و ۴) (ما قرآن را در شبی مبارک نازل نموده ایم زیرا همواره هشدار دهنده و اندازه کننده بوده ایم. در آن شب مبارک هر امری طبق حکمت خداوند تنظیم می شود).

مبارک یعنی چه؟

کلمه « مبارک» در آیت متبرکه آمده است ، از ماده برکت گرفته شده است . یعنی این شب ، شبی است پر از رحمت ، شبی است بسیار مفید و سودمند ، که در آن فراخی و زیادی نعمت و روزی وجود می داشته باشد.

هكذا پروردگار با عظمت ما می فرماید: «انا انزلنا ه فی لیلۃ القدر وما ادراك ما لیلۃ القدر لیلۃ القدر خیر من الف شهر» (به تحقیق ما فرود آوردیم قرآن را در شب قدر و چه چیز مطلع ساخت ترا که چیست شب قدر ، شب قدر بهتر

است از هزار ماه (خداوند پاك می فرماید : « شهر رمضان الذى انزل فيه القرآن » (ماه رمضان ماهی ست که در آن قرآن فرود آورده شده است . (سوره بقره آیت ۱۸۵) ودر سوره قدر می خوانیم :
« انا انزلناه فى ليلة القدر » (ما آن را در شب قدر نازل کردیم) بناءً حکم مطلق همین است که شب قدر در ماه مبارك رمضان است .

بناءً حکم مطلق اکثریت مفسرین همین است که شب قدر در ماه مبارك رمضان است . شبی است که در آن قرآن عظیم الشان که مبداء تمام خیرات وبرکات و سرچشمه تمام نیکی ها و خوبی هاست ، نزول یافته است . شب قدر ، شبی است ، که مقدرات جهان بشریت با نزول قرآن در آن استحکام می پذیرد و مشخص می گردد . مفسرین اسلام نزول قرآن را بردو قسم تقسیم مینمایند :

۱- نزول دفعی و کلی

۲- نزول تدریجی

نزول دفعی یعنی قرآن عظیم الشان به طور کامل در شب قدر بر قلب رسول اکرم صلی علیه وسلم نازل گردیده است و نزول تدریجی عبارت از نزولی است که :
قرآن در مدت بیست و سه سال به تدریج و به مناسبت ها و طبق رویداد ها بر پیامبر اسلام محمد صلی الله علیه وسلم نزول یافته است .

خواننده محترم !

تعدادی از مفسرین در تفسیر آیت : « انا انزلناه فى ليلة القدر » می نویسند : مراد از « انزلناه » « ما قرآن را فرود فرستادیم » این نیست که در همین شب قدر جمعاً از عرش به آسمان دنیا فرستاده شده ، و نه این که قرآن در شب نخستین نزول « جمعاً » بر دل پیامبر صلی الله علیه وسلم نازل شده ، این دو توجیه بی اساس و مغایر آیات صریح قرآن است که بر نزول تدریجی قرآن بر پیامبر صلی الله علیه وسلم تاکید دارد .
تفسیر این آیت را در خود قرآن باید جست و جو کرد و هر رأی که با شرح قرآن تصادم کند باید آن را کنار بگذاریم و وقعی به آن ننماییم .

قرآن عظیم الشان در این مورد صریحاً می فرماید: « وَقُرْآنًا فَرَقْنَاهُ لِتَقْرَأَهُ عَلَى النَّاسِ عَلَى مُكْثٍ وَنَزَّلْنَاهُ تَنْزِيلًا » (سوره الاسراء ۱۰۶) (وقرآن را جزء جزء کردیم تا آن را با درنگ بر مردم بخوانی و با اینگونه نزولی آن فرو فرستادیم »

همچنان می فرماید : « وَقَالَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ الْقُرْآنُ جُمْلَةً وَاحِدَةً كَذَلِكَ لِنُثَبِّتَ بِهِ فُؤَادَكَ وَرَتَّلْنَاهُ تَرْتِيلًا » (سوره فرقان: ۳۲) (وکافران گفتند : چرا قرآن همه یکباره بر او نازل نشده ؟ چنین کردیم تا دلت را با آن استوار سازیم و آن را آرام و شیوا بر خوانیم)

این آیات به وضوح نشان می دهند که «نزول» قرآن تدریجی، جز وار ، و توأم با وقفه بوده و بر رأی کسانی که معتقد به « نزول » یکباره قرآن اند خط بطلان می کشد .

«انزلنا» در قرآن برای «نزول» باران به طور مکرر استعمال شده که بارش تدریجی و وقفه ئی باران را افاده می کند نه نزول یکباره همه آب آسمان ، یکجا و در یک وقت .

معنای قدر:

مفسرین «قدر» را به معنای اندازه کردن، معین نمودن و فیصله کردن ترجمه و تفسیر نموده اند، یعنی لیلۃ القدر عبارت از شبی است که خداوند متعال در آن هر چیزی را صحیحاً اندازه می نماید. و وقت آن را تعیین می کند و احکام را نازل می فرماید و تقدیر هر چیزی را مقرر می نماید.

«فیهما یفرق کل امر حکیم . امرأ من عند الله ...» «فیصله کرده می شود هر کار استوار آن، فرود آوریم آن را به وحی کردن از نزد خویش.» (الدخان آیات ۴ و ۵).

تعیین شب قدر:

از تصریحات قرآن این امر تا این حد ثابت است که شب قدر در ماه مبارک رمضان می باشد، اما در تعیین تاریخ آن، اختلاف است. چهل قول در این باره است، اما در تفسیر «مظهری» آمده است که از همه این اقوال، صحیح این است که لیلۃ القدر در دهه آخر رمضان است، ولی تاریخ خاصی در این دهه آخر مشخص نیست، بلکه امکان دارد در یکی از این شبها باشد، و نیز آن در هر ماه رمضان تغییر می خورد و از روی احادیث صحیح احتمال بیشتر این است که در شبهای طاق - (۲۱، ۲۳، ۲۵، ۲۷، ۲۹) بیاید و در این تمام احادیث که در ارتباط با تعیین شب قدر آمده اند، که در آنها شبهای طاق، (۲۱، ۲۳، ۲۵، ۲۷، ۲۹) ذکر شده است جمع می گردند، اگر شب قدر در این شبها دایر و در هر رمضان تغییر کند، پس همه روایات حدیث به جای خود درست و ثابت می باشند، در هیچ یکی نیازی به تأویل نمی ماند، بنابراین، بیشتر ائمه فقها فرموده اند که شب قدر در دهه آخر رمضان تغییر می یابد.

ابوقلا، امام مالک، احمد بن حنبل، سفیان ثوری، اسحق بن راهویه، ابو ثور، مزنی، ابن خزیمه و غیره همه هم چنین فرموده اند، و روایتی از امام شافعی نیز موافق با این منقول است. روایتی دیگر از امام شافعی چنین آمده است که این شب غیر قابل تغییر است، بلکه متعین است. (ابن کثیر)

روایتی از حضرت عایشه صدیقه رضی الله عنها در صحیح بخاری آمده است که رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: «تحرروا لیلۃ القدر فی العشر الاواخر من رمضان» یعنی شب قدر را در دهه آخر رمضان جست و جو کنید، و در صحیح مسلم به روایت حضرت ابن عمر آمده است که رسول خدا صلی الله علیه وسلم فرمود: «فاطلبوها فی الوتر منها» یعنی شب قدر را در شبهای طاق دهه آخر رمضان تلاش کنید. (مظهری)

در مورد این که شب القدر در کدام یکی از شب های رمضان می باشد، آیا این شب واقعاً در دهه اخیر رمضان و آنهم در روزهای طاق و یاهم روز های جفت قرار دارد بحثی است که به احادیث نبوی باید مراجعه کرد. ولی قبل از همه باید گفت که لیلۃ القدر از جمله شبهای با فضیلتی است که بر همه شبهای سال فضیلت و برتری خاصی خود را دارد به خاطر این که این شب قرآن و نزول قرآن می باشد.

پیامبر صلی الله علیه وسلم درباره فضیلت این شب می فرماید: «مَنْ يَقُمْ لَيْلَةَ الْقَدْرِ إِيمَانًا وَاحْتِسَابًا غُفِرَ لَهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ دَنْبِهِ». (بخاری: ۳۵) «هر کس، شب قدر را به قصد ثواب، زنده نگاه دارد، (یعنی آن شب را در عبادت و بندگی به سر برد)، همه گناهان گذشته اش، مورد عفو قرار خواهند گرفت».

علماء به دلیل وجود احادیث مختلف، در مورد تعیین شب قدر آرای متفاوتی دارند، اما بدون شک این شب در ده شب آخر رمضان و از روزهای فرد می باشد.

از عباد بن صامت رضی الله عنه روایت است: «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ خَرَجَ يُخْبِرُ بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ، فَتَلَاخَى رَجُلَانِ مِنَ الْمُسْلِمِينَ فَقَالَ: «إِنِّي خَرَجْتُ لِأَخْبِرْكُمْ بِلَيْلَةِ الْقَدْرِ، وَإِنَّهُ تَلَاخَى فُلَانٌ وَفُلَانٌ، فَرُفِعَتْ، وَعَسَى أَنْ يَكُونَ خَيْرًا لَكُمْ، أَلْتَمِسُوهَا فِي السَّبْعِ وَالْتَسِعِ وَالْخَمْسِ». (بخاری: ۴۹) روزی، رسول الله صلی الله علیه وسلم تشریف آورد که شب

قدر را برای ما مشخص نماید. در این اثنا، دو تن از مسلمانان سرگرم نماز عه با یک دیگر بودند. آنحضرت صلی الله علیه وسلم فرمود: «بیرون آمدم تا شما را از شب قدر با خبر سازم. با دیدن دعوی این دو نفر، مطلب را فراموش کردم. شاید این برای شما بهتر باشد. با وجود این، شب قدر را در هفتم، نهم و پنجم جست و جو کنید». (البته اینجا منظور در دهه پایانی رمضان است)

عبد الله بن عمر رضی الله عنهما روایت می کند: «أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُرُوا لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي الْمَنَامِ فِي السَّبْعِ الْأَوَّخِرِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَرَى رُؤْيَاكُمْ قَدْ تَوَاطَأَتْ فِي السَّبْعِ الْأَوَّخِرِ فَمَنْ كَانَ مُتَحَرِّبًا فَلْيَتَحَرَّهَا فِي السَّبْعِ الْأَوَّخِرِ». (بخاری: ۲۰۱۵)

چند تن از اصحاب پیامبر صلی الله علیه وسلم خواب دیدند که شب قدر، در هفت شب آخر رمضان است. رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: «می بینم که خوابهای شما در باب این که شب قدر در هفت شب آخر رمضان می باشد، موافق یکدیگر است. پس کسی که در صدد یافتن شب قدر می باشد، آن را در هفت شب آخر رمضان، جست و جو نماید».

ابوسعید خدری رضی الله عنه میگوید: «اعْتَكَفْنَا مَعَ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَشْرَ الْأَوْسَطَ مِنْ رَمَضَانَ فَخَرَجَ صَبِيحَةَ عَشْرِينَ فَخَطَبَنَا وَقَالَ: «إِنِّي أَرَيْتُ لَيْلَةَ الْقَدْرِ ثُمَّ أَنْسَيْتُهَا أَوْ نُسِيَتْهَا فَالْتَمِسُوهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَّخِرِ فِي الْوَتْرِ...» (بخاری: ۲۰۱۶)

در دهه دوم رمضان با رسول الله صلی الله علیه وسلم به اعتکاف نشستیم. آنحضرت صلی الله علیه وسلم صبح روز بیستم، بیرون آمد و به ایراد سخن پرداخت و فرمود: «شب قدر، در خواب برایم مشخص شد. ولی من آن را فراموش کردم و یا آن را از یادم بردند. پس آن را در شبهای فرد دهه آخر، جست و جو نمائید.

عبد الله بن عباس رضی الله عنهما روایت می کند: «أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: «الْتَمِسُوهَا فِي الْعَشْرِ الْأَوَّخِرِ مِنْ رَمَضَانَ لَيْلَةَ الْقَدْرِ فِي تَاسِعَةِ تَبْقَى فِي سَابِعَةِ تَبْقَى فِي خَامِسَةِ تَبْقَى». (بخاری ۲۰۲۱) رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: «شب قدر را در دهه آخر رمضان، یعنی در نه یا هفت یا پنج روز باقیمانده آن، جست و جو کنید». عبد الله بن عباس رضی الله عنهما در روایتی دیگر، می گوید: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «هِيَ فِي الْعَشْرِ الْأَوَّخِرِ هِيَ فِي تِسْعٍ يَمْضِينَ أَوْ فِي سَبْعٍ يَبْقَيْنَ يَعْنِي لَيْلَةَ الْقَدْرِ». (بخاری: ۲۰۲۲) رسول الله صلی الله علیه وسلم فرمود: «شب قدر در دهه آخر رمضان است، در نه شب و یا در هفت شب آخر آن، می باشد».

بنابراین احادیث وارده در تعیین شب قدر، مختلف می باشد و شاید حکمت نامعلوم بودن آن شب این باشد که مؤمنان برای به دست آوردن ثواب و اجر عبادت در این شب حریص باشند و در ده شب آخر رمضان تلاش بیشتری را برای رسیدن به این ثواب انجام دهند؛ اما آنچه که اکثر علماء برآند، این است که شب قدر، شب بیست و هفتم رمضان هر سال می باشد والله اعلم.

ادامه دارد